

Hof van Justitie van de Europese Unie

PERSCOMMUNIQUÉ nr. 138/20

Luxemburg, 12 november 2020

Conclusie van de advocaat-generaal in de gevoegde zaken
C-354/20 PPU en C-412/20 PPU

Openbaar Ministerie (Onafhankelijkheid van de uitvaardigende rechterlijke
autoriteit)

Pers en Voorlichting

Advocaat-generaal Campos Sánchez-Bordona: de verergering van de fundamentele gebreken die de onafhankelijkheid van rechters in Polen aantasten, rechtvaardigt niet dat de tenuitvoerlegging van alle uit die lidstaat afkomstige Europese aanhoudingsbevelen automatisch wordt geweigerd

Het kaderbesluit betreffende het Europees aanhoudingsbevel¹ (kaderbesluit) voorziet in een aantal gevallen waarin de tenuitvoerlegging van een Europees aanhoudingsbevel (EAB) kan worden geweigerd. Volgens de rechtspraak van het Hof van Justitie kan de uitvoering van een EAB daarenboven worden opgeschort als er een reëel risico bestaat dat de grondrechten van de opgeëiste persoon zullen worden geschonden indien hij wordt overgeleverd.

In het arrest *Minister for Justice and Equality*², dat is gewezen tegen de achtergrond van de hervormingen van het Poolse rechtssysteem, heeft het Hof verklaard dat een van die grondrechten het recht op een eerlijk proces is, dat wordt gewaarborgd door artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (Handvest).³ Volgens dat arrest moet de uitvoerende rechterlijke autoriteit in de eerste plaats nagaan of er sprake is van een reëel gevaar dat dit recht wordt geschonden doordat er structurele en fundamentele gebreken zijn die de onafhankelijkheid aantasten van de rechterlijke macht van de staat die het EAB heeft uitgevaardigd. In de tweede plaats moet er ook concreet en nauwkeurig worden nagegaan of er zwaarwegende en op feiten berustende gronden bestaan om aan te nemen dat in geval van overlevering het recht van de opgeëiste persoon op een eerlijk proces mogelijk zal worden geschonden. Het Hof verwierp dan ook de mogelijkheid dat de uitvoerende rechterlijke autoriteit de uitvoering van een door Poolse rechters uitgevaardigd EAB automatisch en zonder meer weigert, ook al waren de in dat arrest vastgestelde gebreken ernstig.

De officier van justitie heeft de rechtbank Amsterdam verzocht om tenuitvoerlegging van twee EAB's die door Poolse rechters zijn uitgevaardigd voor de overlevering van twee personen. Het eerste bevel is bedoeld om een strafvervolgung te kunnen instellen, het tweede om een vrijheidsstraf toe te passen.

De rechtbank Amsterdam nam na het arrest *Minister for Justice and Equality* aan dat er in Polen een reëel gevaar bestond dat het recht op een eerlijk proces zou worden geschonden omdat er structurele en fundamentele gebreken waren met betrekking tot de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht in die lidstaat. Als gevolg hiervan heeft de rechtbank Amsterdam EAB's van Poolse rechters sindsdien steeds onderzocht vanuit het dubbele perspectief dat in dat arrest wordt gehanteerd. Aangezien die gebreken in de Poolse rechtsbedeling later zijn verergerd, heeft de

¹ Kaderbesluit 2002/584/JBZ van de Raad van 13 juni 2002 betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten (PB 2002, L 190, blz. 1), zoals gewijzigd bij kaderbesluit 2009/299/JBZ van de Raad van 26 februari 2009 (PB 2009, L 81, blz. 24).

² Arrest van 25 juli 2018, *Minister for Justice and Equality* (C-216/18 PPU; zie [PC nr. 113/18](#)).

³ Het andere geval van schending van een grondrecht waarover het Hof zich tot dusver heeft uitgelaten, is het gevaar dat de opgeëiste persoon in strijd met artikel 4 van het Handvest zal worden onderworpen aan een onmenselijke of vernederende behandeling. Zie arrest van 5 april 2016, *Aranyosi en Căldăraru*, [C-404/15 en C-659/15 PPU](#); zie [PC nr. 36/16](#).

rechtbank Amsterdam het Hof om een prejudiciële beslissing verzocht omtrent de vraag of de huidige omstandigheden rechtvaardigen dat het door een rechter van dat land ingediend overleveringsverzoek niet wordt ingewilligd en dat de concrete omstandigheden van elk EAB dus niet meer gedetailleerd hoeven te worden onderzocht. Naar het oordeel van deze rechtbank zijn de wettelijke hervormingen die de afgelopen maanden in Polen zijn doorgevoerd, dermate ingrijpend dat voor geen enkele verdachte die terecht moet staan in die lidstaat het recht op een onafhankelijke rechter nog is gewaarborgd. Het lijkt haar dan ook mogelijk om de uitvoering van een EAB te weigeren zonder nog specifiek na te gaan of de structurele gebreken negatieve gevolgen hebben voor de concrete rechterlijke instanties die de opgeëiste persoon zullen berechten, en of deze persoon, gezien zijn persoonlijke omstandigheden, een reëel gevaar loopt dat zijn grondrecht op een eerlijk proces zal worden aangetast.

In zijn conclusie van vandaag over deze zaken herinnert **advocaat-generaal Manuel Campos Sánchez-Bordona** eraan dat **de justitiële samenwerking in strafzaken is gebaseerd op de beginselen van wederzijdse erkenning en wederzijds vertrouwen** tussen de lidstaten en dat **de weigering om een EAB uit te voeren een *uitzonderlijk antwoord* dient te blijven op uitzonderlijke omstandigheden** die door de ernst ervan vereisen dat beperkingen worden gesteld aan die beginselen. Tot die „uitzonderlijke omstandigheden” behoort dus ook het reële – uit „structurele en fundamentele gebreken” in de uitvaardigende lidstaat met betrekking tot de onafhankelijkheid van de rechter voortvloeiende – gevaar dat het grondrecht van de opgeëiste persoon op een eerlijk proces zal worden geschonden. Volgens Campos Sánchez Bordona **is dat *uitzonderlijke antwoord* wel aan bepaalde grenzen gebonden en kan het niet zover reiken dat de uitvoering van elk EAB van een rechter van de lidstaat waar die structurele en fundamentele gebreken zijn geconstateerd automatisch dient te worden geweigerd.**

De advocaat-generaal benadrukt dat een op andere gronden dan die van het kaderbesluit gestoelde weigering om een EAB uit te voeren slechts kan berusten op het grondige, tweeledige onderzoek dat door het arrest Minister for Justice and Equality wordt geëist. Volgens hem **zou de weigering om alle EAB's van een lidstaat ten uitvoer te leggen zonder dat de tweede fase van dat tweeledige onderzoek wordt uitgevoerd, waarschijnlijk leiden tot het onbestraft blijven van een groot aantal strafbare feiten en daarnaast ook afbreuk kunnen doen aan de rechten van slachtoffers.** Dit zou voorts kunnen worden opgevat als een afkeuring van het professionele werk van *alle* Poolse rechters die zich inspannen om gebruik te maken van de in het kaderbesluit vastgestelde mechanismen voor justitiële samenwerking.

De advocaat-generaal wijst erop dat **de toepassing van het kaderbesluit op elk EAB van Poolse rechters niet zonder meer – dus automatisch en zonder onderscheid – kan worden opgeschort, ook al is de bedreiging voor de onafhankelijkheid van die rechters toegenomen.** De automatische weigering om een EAB uit te voeren komt er namelijk zonder meer op neer dat het kaderbesluit buiten toepassing wordt gelaten. De advocaat-generaal herinnert eraan dat, zoals het Hof in het arrest Minister for Justice and Equality heeft bevestigd, **dit slechts mogelijk is als de Europese Raad constateert dat de uitvaardigende lidstaat de in artikel 2 VEU genoemde waarden van de rechtsstaat waarop de Unie is gebaseerd, ernstig en voortdurend schendt.** In dat geval gaat het niet langer om het niet goed functioneren van een regeling voor het waarborgen van rechten, maar zijn de voorwaarden zelf waaronder een rechtstelsysteem de beginselen van de rechtsstaat kan beschermen niet meer vervuld.

Volgens de advocaat-generaal **hebben de structurele of fundamentele gebreken die met betrekking tot de onafhankelijkheid van Poolse rechters kunnen worden vastgesteld niet tot gevolg dat deze rechters geen rechter meer zijn.** Dat blijven zij, ook al wordt de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht bedreigd. **Wanneer die gebreken verergeren en er geen formele vaststelling door de Europese Raad is gedaan, moet de rechtbank Amsterdam de omstandigheden van het EAB waarvan de uitvoering is gevraagd zo grondig mogelijk onderzoeken. Deze rechtbank is dus niet vrijgesteld van de verplichting om dat specifieke onderzoek te verrichten.** De advocaat-generaal wijst er in dit verband op dat de rechtbank Amsterdam in deze zaken kennelijk geen redenen ziet om de uitvoering van de EAB's te weigeren op een van de gronden van het kaderbesluit. Bovendien sluit deze rechtbank, gezien de situatie van de opgeëiste personen, de aard van de strafbare feiten waarvoor zij worden vervolgd en de

feitelijke context die aan de EAB's ten grondslag liggen, het gevaar van een ongeoorloofde inmenging in hun strafrechtelijke vervolging uit.

Tot slot is het volgens de advocaat-generaal irrelevant of de verergering van de structurele of fundamentele gebreken die de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht van de uitvaardigende lidstaat aantasten vóór of na de uitvaardiging van het EAB heeft plaatsgevonden. Doorslaggevend is of de uitvaardigende rechterlijke autoriteit (die na de overlevering moet beslissen over het lot van de opgeëiste persoon) zich onafhankelijk, zonder externe bemoeienis, dreigingen of druk, kan blijven uitspreken over de situatie van die persoon. Het gevaar van een schending van het grondrecht op een eerlijk proces is natuurlijk wel kleiner wanneer het EAB wordt uitgevaardigd met het oog op de uitvoering van een vrijheidsstraf die aan de opgeëiste persoon is opgelegd op een moment waarop er nog geen twijfel bestond over de onafhankelijkheid van de strafrechter.

NOTA BENE: De conclusie van de advocaat-generaal bindt het Hof van Justitie niet. De advocaten-generaal hebben tot taak, in volledige onafhankelijkheid het Hof een juridische oplossing te bieden voor het concrete geschil. De rechters van het Hof beginnen vandaag met de beraadslagingen over het arrest, dat op een latere datum zal worden gewezen.

NOTA BENE: De prejudiciële verwijzing biedt de rechterlijke instanties van de lidstaten de mogelijkheid, in het kader van een bij hen aanhangig geding aan het Hof vragen te stellen over de uitlegging van het recht van de Unie of over de geldigheid van een handeling van de Unie. Het Hof beslecht het nationale geding niet. De nationale rechterlijke instantie dient het geding af te doen overeenkomstig de beslissing van het Hof. Deze beslissing bindt op dezelfde wijze de andere nationale rechterlijke instanties die kennis dienen te nemen van een soortgelijk probleem.

Voor de media bestemd niet-officieel stuk, dat het Hof van Justitie niet bindt.

De volledige tekst van de gevoegde arresten [C-354/20 PPU](#) en [C-412/20 PPU](#) wordt gepubliceerd op de website CURIA op de dag waarop de conclusie wordt genomen.

Contactpersoon voor de pers: Stefaan Van der Jeught ☎ (+352) 4303 2170

Beelden van de uitspraak van het arrest zijn beschikbaar via "[Europe by Satellite](#)" ☎ (+32) 2 2964106